

pa ni gosp. Ognjoslav. On je ustanovil tako novo abecedo, ki je deloma latinica, deloma cirilica. Izpustil je iz obeh sedanjih abeced vse črke, ki se mu niso zdele lepe in jasne, in nadomestil jih z družimi, čisto novimi, ali pa iz že znanih pismen sestavljenimi. „Trebalo je“ — pravi — „formo pismen, kar mogoče, z vôku primerno vpodobiti in za vse zvôke, kateri so sorodni, tudi sorodne pismenske obraze tvoriti.“ — Gosp. Ognjoslav še dalje in precej obširno razlaga svoj sistem z ozirom na razna jugoslavenska narečja. Nekatere novih črk so jako čedne in soseben kot kursivne se kažejo gladke, pa se res dajo tudi lahko pisati, druge spet so videti okorne ter dozdanji rabi vprek gredó. — Vpeljati bi se dal novi alfabet tako, da bi vse jugoslavenske novine vsak mesec vsaj eno novo črko vpeljale; v 2 letih — misli gosp. Ognjeslav — bi se že ves alfabet vdomačil. Jaz pa dvomim, da bi se to zgodilo. Uzor je lep, in trudapolno prizadevanje g. Ognjeslavovo je gotovo vse hvale vredno in kaže njegovo navdušenost za slovanstvo, toda pisatelji imajo svojo glavo in če bi kdo tudi najboljši pravopis izumil, drugi Slovani bi se ga vendar ne poprijeli brez sile velemogočnega diktatorja. Vsaj nas skušnja uči, da abecede, ki so se od navadnih alfabetov preveč oddaljile, niso sreče imele. Kje je na pr. Bohoričica, Danjčica, Metelčica, ki je vnela hudo abecedno vojsko, kje je Poklukarčica, ki se je po „Novicah“ skušala vmestiti za slovensko pisavo? Edina Gajčica je obveljala, dasi nepopolna, in je vzajemnost med Slovani zdatno pospešila. Dodajmo jej, česar jej manjka; naj se je poprimejo „staroverci“, pa — mirna bode Bosna! Koliko let se že trudi in dela naš Matija Majar za obveljavo vzajemnega slovanskega jezika, al — dosegel ni nič. Uzori Majarjevi kakor Ognjeslavovi so hvalevredni in se ne morejo spodbiti s tem, da ta ali uni šalo uganja z njunimi navsveti, vendar med lepo slovansko idejo in izpeljavo njeno stojé celi Čimborasi!

Politične stvari.

Note na papirji ne bodo rešilo Ercegovine in Bosne Turškega jarma, le puška ju more.

Da bi bila Srbija za rešitev svojo iz sužnosti Turške čakala pripomoči Evropejske diplomacije, še danes bila bi ona raja *) Turška! Ko bi ne bili Srbi l. 1862., ko so Turki Beligrad nehali bombardirati, neprestrašeno se oboroževali ter se junaško pripravljali na nov boj, ne bi bili dosegli Evropejskih vlad konferencije, v kateri se je Srbom dovolilo, kar so zahtevali, — ko bi Srbija leta 1866 ne bila svoje zahteve, da se Turki umaknejo iz Srbskih trdnjav, podpirala zopet z orožjem, še danes bi Turški topovi gledali skozi line Beligradske trdnjave in žugali razrušiti mesto! S puškami in handžari je morala Srbija podpirati svoje zahteve. Diplomacija ne bi bila ji pomagala, kajti Beust je takrat malo volje imel, kakor je dandanes ima Andrassy, Srbom na pomoč biti proti Turkom.

Gledé na te zgodovinske skušnje sme se pač vprašati, zakaj Srbska vlada odlaša krepko intervencijo za rešitev nesrečne raje, po krvi in veri jej sorodne? Turčijo diplomacija in ves svet že davno imenuje „umirajočega moža“, za katerega niti zdravila ni niti zdravnik več; sme se tedaj vprašati: so li diplomati glavo

*) Raja (turška beseda) pomeni to, kar naša beseda čeda; tako se imenujejo v Turčiji vsi podložni, ki niso Turki.

in srce izgubili, da mirno dopuščajo, da „umirajoči mož“ v zadnjih trenutkih svojega življenja še ko besna živina grize in popada okoli sebe? In vendar „Pester Ll.“ pripoveduje, da Evropejske vlade nameravajo Turčiji poslati skupno noto, v kateri jej svetujejo, naj Bosni in Ercegovini dá provincijalno avtonomijo! Turk in pa avtonomija dežel pod geslom Mohamedanskim, to je toliko, kot čedi jagnjet dati volka za pastirja.

Radostni slišimo tedaj nasproti, da narod v Srbiji in Črnigori noče se dolgo več dati za nos voditi po javlovih obljubah diplomacije ter da hrepení — vkljub cincanju svojih knezov — na pomoč hiteti milovanim svojim bratom, vedé, da se sami ne morejo rešiti sužnosti.

Poglejmo sedaj, kolikošno vojno moč ima Srbija in Črnagora, kakor nam jo v zanimivi knjigi popisuje c. k. stotnik Julij Debelak.

Vojska (armada) Srbska razpada v stalno četo in pa v narodno armado. Dolžnost v vojsko iti ima vsak Srb od 20. do 50. leta. V stalni armadi mora služiti 3 leta, v narodni pa 27 let, tedaj skupaj 30 let. Vojne službe oproščeni so le ministri in taki, ki so telesno ali moralično za vojsko nesposobni. V narodni armadi leži glavna moč Srbske vojske. Najviši poveljnik vsi armadi je knez. — Stalna armada, da deželi ne prizadene prevelicih stroškov, šteje le 5168 mož s 180 topovi. Če ima stalna armada v vojsko iti, se pomnoži le takrat, ako ima samostojno postopati; v tem slučaju se pomnoži na 8000 vojakov. — Narodna armada, ki ima pešce, konjike, topničarje, pionirje in traistere, je na 18 brigad razdeljena in razpada v 1. in 2. sklic. Vsaka občina dá eno ali več kompanij, vsak okraj en ali več batalijonov. Armada 1. sklica stavi 90.748 mož v vojsko, armada 2. sklica pa 57.600 mož, po tem takem znaša narodna armada obojnega sklica 148.348 mož, vsa armada skupaj tedaj 156.348 mož in 180 topov, ki pa se hipoma morejo pomnožiti. Vse, kar Srbska armada potrebuje, naredijo domá v deželi. Iz vsega tega je razvidno, da Srbska armada more hud strah biti Turški.

Črna gora je skozi in skozi vojaško vredjena, ona zato nima stalne armade, kajti vsak Črnogorec je vojak od 17. do 50. leta. Cela dežela je razdeljena v nahije; vsaki nahiji zapoveduje en vojvoda; vsaka nahija obsega več plemen, katerim zapovedujejo kapitani; tem kapitanom pa so podložni stotinarji in desetčarji; vsak desetčar ima pod seboj 10 vojakov ali 5 hiš, ker navadno vsaka hiša dá po 2 vojaka. Iz vseh 8 nahij se nabere 25.000 vojakov. Črnogorska armada se more prav za prav imenovati „črna vojska“ (Landsturm), ki ima pešce in topničarje, kateri se morajo v boji sami živiti. Strelni prah si Črnogorci sami delajo domá. Ta armada sama je v stanu se v svoji gorati deželi braniti tujim napadom, s Srbsko armado pa združena strahovati Turka.

Naj bi se to nemudoma zgodilo! V njunih rokah je svoboda ali pa sramota!

Naši dopisi.

V Gorici 14. — Srednji šoli in učiteljsko izobraževališče z vadnico so končali danes šolsko leto. Ljudske (mestne) šole bodo imele sklenitev še le 31. avg.; na kmetih pa ima vsak okraj ali kraj svoj počitnični red. — Pred seboj imam 25letni „Jahresbericht“ najstaršega in častitljivejšega našega učilišča — c. k. drž. gimnazija. Sestavkov ima gimnaz. letnik dvoje: a) „Vetálapančavinčati“, t. j., zbirka pravljic iz sanskrita prevedenih; spisal prof. Al. Luber; b) „Bildungssetze harmonischer Zahlen“, spisal direktor dr. Zindler. Profesorjev, učiteljev in suplentov je bilo 19 za obli-

gatne predmete. (Izmed teh učiteljev pa so 3 na od-pustu; 2 zaradi bolezni, 1 je okrajni šolski nadzornik). — Učencev je bilo konec leta 256; Slovencev namreč 125, Lahov 106, Nemcev (?) 25. — Pripravljalnica gimnazijska je imela 38 slov. učencev. Šolnina znaša na gimnaziji 1980 gold., v pripravljavnici 272 gold. Ver-stvo se bo učilo v prihodnje v pripravljavnici, v I. in II. razredu, kakor do sih mal, v maternem jeziku; v III. in IV. razredu pa ne več tako, ampak po nemški. V viših razredih je bil in ostane učni jezik nemški. — Pretekli ponedeljek je bil novi Ljubljanski škof, dr. Po-gačar gost našega prevzv. nadškofa. Bil je tudi pri konecletni „besedi“ v nadšk.-Werdenberškem semenišči in ga je tam vse prav zanimalo. Zdaj, ker je papeževo potrdilno pismo že došlo v Ljubljano, je gotovo, da bo konsekracija v ondašnji stolni cerkvi 5. septembra t. l. Po pravici povem, da smo tudi mi tukaj radovedni, kako bode novi vladika vladal. Nadejamo se, da do-bro — non obstantibus quibuscumque. — Ne zamerite, gosp. vrednik, da Vas enmalo nadlegujem. Tam enkrat, menda po Vaših volitvah za kupčijsko zbornico, so prinesle „Novice“ nek dopis iz Gorice o Samaso-vih zvonovih na naši Sveti Gori, kateri je bil res mojim dopisom podoben, kakor jajce jajcu, tako, da moram pisatelju tistega sestavka častitati, da me *) je tako iz-vrstno (hoté ali nehoté) posnemal. Vam, gosp. vrednik, je gotovo znano, da nisem jez nikomur nič ne sporo-čil, ne „dát poslal v Ljubljano“ zadevajočih zvonove Svetogorske, katerih — razen vélikega — nisem še slišal do današnjega dne. (Vélikega slišim včasih v svoje stanovanje.) Vse, kar se je poslednji čas pisalo o Sa-masovih zvonovih sploh in o Svetogorskih posebej, iz-vedel sem jaz še le iz časnikov in iz znane nemške do-klade „Novic“ št. 24 „Ein Wort zur Abwehr“. Prosim torej, potrdite **) mi to-le dvoje: 1) Da jez nisem edini Vaš dopisnik v Gorici (saj Vam dohajajo dopisi iz Gorice tudi, kedar sem jez daleč od tod); 2) da Vam nisem jaz nikdar nič sporočil o zvonovih na Sv. Gori. — Tako bi lahko tudi druge čas-nike in pa neznanega mi pisatelja omenjenega sestavka „Ein Wort...“ povabil, da naj mi enako spričevalo dajo — ko bi me poznali. — Kaj jaz mislim o zvo-novih Samasovih ali pa Broili-evih, ne spada sem. Znabiti, da sčasom kaj spregovorim o njih.

Iz Liburnije 15. avg. — Časi krutega turškega go-spodarstva i zatiranja naše braće v Ercegovini i dr. su sbrojeni. Upornici imaju dovoljne pomoći: dobre voditelje i izvrstno oružje. Stalno je junački Slovenac Ivan Pohar vodjom kakve junačke čete jerbo bivaju-ćim od 1862 v srbskoj vojsci bila mu rieč: Samo, da na Balkanu zagrmí, pa hajd! u oganj za milu braću po krvi i krstu. Riečke kukavice, miesto da budete do-sadnimi odličnom gostu Alfonzu — tamo na Balkanu kažite hrabro srce i junačku mišicu!

Iz srednje Istre 13. avg. U. G. — V nedeljo 1. av-gusta je toča okoli Buzeta en del Krasa, Učko, Sv. Peter blizo Volovskega, Iko in Lovran popolnoma po-tokla. Čez celo uro je padala. — Grozdje v nekih krajih močno boleha, tudi krompir je začel gnjiti, sena

*) „Mé“! Kdo pa si ti? — bo kdo vprašal. Jez sem tisti dopisnik „Novic“, o katerem pravijo, da se ne zna za-tajiti, ktereга tukaj vsi poznajo, tisti, kateri je lani meseca fe-bruarja sam za-se, na tihem, obhajal že 20letnico svojega dopisovanja v „Novice“. Prizanesite mu to „švohóst“! — Kdo so drugi izredni tukajšnji dopisniki „Noviški“, ne vem. — Malo kedaj sem kaj preklicaval ali komu pojasnoval, kar sem pisal! ta pot pa imam posebne vzroke za to. Pis

**) Oboje radi očitno potrdimo, da tudi pred svetom resnici damo, kar resnici gre. Vred.

je malo, in še to v snopih na njivah gnjije, kajti tukaj ni ne kozolca, ne skednja, mlati se pod milim nebom. — Železnica dobro napreduje; pa revež, kdor si mora ondi kruhek služiti! Gizdavi, lepo oblečeni mladenči dohajajo na delo; čez kake tedne se pa vračajo revni, raztrgani..... Imenujejo to železnico „Baraba“ menda od hudoglasnega Baraba, kateri je bil razbojnik.

Iz Kubeda v Istri 12. avg. *) — Ni davno, kar sem potoval s Pasjanskim županom g. Janezom Čepek-om. Ta veseli gospod je oni mlinar, ki je na Kubedskem taborji govoril. Res je vrl Slovenec, in tudi vsaka Br-ščica, koja naji je srečala, ga je vljudno pozdravljala. Meni je bilo to prav všeč; zato sem ga pa vprašal, zakaj se v njegovi občinski pisarnici ne piše po slo-vensko, kakor to čini bližnja Dolina, koja ima načel-nika občinskega mnogozaslužnega in z zlatim križem za zasluge okinčanega gosp. Jovana Lavriho, in dva tajnika vrla Slovenca gospoda Paplerja in Černija? mi odgovorí, da bi to tudi on iz srca rad storil, česar ljudstvo tudi želí; al tajnik mu ni zmožen sloven-skega jezika. — Istra! poglej dva svoja stolpa: Kastav v iztoku, Dolina na zapadu! Tukaj (v Dolini) se v ob-činski pisarni piše slovensko, tam (v Kastvu) hrvaško. Posnemaj ju, da se otreseš tujega — laškega — jarma!

Iz Učke 14. avg. — m — Nepopisljivim veseljem po-zdravljamo Sloveni imenovanje novega biskupa Trža-škega milega nam rojaka milostivega gospodina Jurja Dobrilo. On ima srce in razum „za vero in domo-vino“, poput česa zovejo ga „spasitelja Istre“. In zbilja nakanil je učiniti v Pazinu, kjer so sposobni o. o. fran-čiškani učitelji bili — a sedaj učiteljstvo svetovnjakom odstopili — novo katoliško gimnazijo za odgojo sveče-nikov. Krasna nakana! Pomoč od zgoraj mu je obečana, svečenstvo pa, ako ikada žrtvovalo, če v to imé radostno priskočiti. Kdo bode mu naslednik v Poreču, nezna se još; al čuje se, da je trojica učinjena v osobah gg. dr. Feretić a, kanonika v Krku, dr. Glavina, častnega kanonika in župnika v Trstu, in g. Račić a, c. k. mor-narskega župnika, infuliranega opata Lakrome. Najvr-leji je stalno g. dr. Glavina.

Iz Kostanjevice 14. avg. (Nove volitve za občinski zbor) bodo čez 10 let vendar spet, pa bi menda še ne bile, ako bi ne bilo po toliko letih toliko srenjskih mož pomrlo, da županija včasih že sklepati ni mōgla. Zdaj se bo pokazalo, ali so volivci možje, katerim je blagor soseske več kot lastna mošnja, in ali so samostojni možaki ali pa hlapci Gačevi in pa Krške gospóske? Volitev je po postavi svobodna, nobeden nima oblasti, volivčeve vesti v zadrego spravljati; pri občinski vo-litvi je volivec več kakor cesarski glavlar Krški! Kdor pa Gača še zdaj ne pozná, naj si dá puščati, da se mu zaliti možgani izvedrijo in da po tem sprevidi, v kakošno blato je mesto naše zabredlo poslednja leta ne le gledé po slabem gospodarstvu, temuč tudi po tem, da je tujščina v vsakem oziru zvonec nosila! Če tudi je figa mōž, „finfarjev“ in volkov v jagnječjem kožuhu dokaj v naši občini, mislim vendar, da imamo tudi še mōž, kateri pravico stavijo nad „žlahto“, resnico nad laž, čast nad sramoto, blagor mesta nad lastno dobičkarijo. Tem veljá ta moj opomin, da ne držé križema rok in ne dadó nevednih sosesčanov loviti v zanjke nemčurske, ampak da pogumno in pošteno sto-rijo o tem važnem trenutku vse, kar zahteva korist ob-čine, pa čast domovine od njih!

Iz Cola nad Vipavo 10. avg. — Iz tiskarne Kleinove in Kovačove v Ljubljani sem te dni dobil naročene „ob-činske davkovske bukvice“, ki so tako dobro

narejene, da jih županom prav živo priporočam, kajti marsikak prepir med tistim, ki davek plačuje, in tistim, ki ga odrajuje, bode po teh bukvicah odstranjen. — 27. dne u. m. je na Janeza Saražen-a, ki je tukaj občinski kal (vodnjak) delal, veliko in težko topolovo drevo padlo, ter mu hrbet in levo nogo tako strlo, da je čez 3 in pol ure previden s sv. zakramenti za umirajoče svojo dušo izdihnil. Saražen je pri podiranju topola bil premalo previden, in zato ga je tem lože nesreča zadela, ker je močna sapa drevo s koreninami naglo na tla vrgla. Čeravno je ranjki prerad vince srkal, mu gre vendar hvala, da je bil priden delavec in tako izurjen v napravljanju vodnjakov, da mu ga ni kmalu para. Gospod župnik Janža so ga prav prijazno brezplačno pokopali. Ker smo tedaj Janeza zgubili, potrebujemo namesti njega izvedenega mojstra, da nam dovrši že na pol narejeni vodnjak. Naj se tedaj pri podpisnem županu oglasi, kdor je kos temu delu!

Andrej Rován, župan.

Iz Bizavika pod Ljubljano 16. avg. — „Novice“ so v zadnjem listu oznanile prerano smrt nepozabljivega prvega predsednika mlade čitalnice naše g. Janeza Štefeta, katero je 17 tednov vodil kakor oče vodi sina; — da! še na smrtni postelji je imel skrb za napravo čitalnične naše zastave, o kateri ne on in ne mi nismo mislili, da njemu za pogrebom se bode prvokrat razvila! Al previdnost Božja je tako sklenila. Od 8. do 18. dne t. m. kaže črno ovita zastava žalovanje čitalnice naše po ljubljennem svojem predsedniku, 18. dne t. m. pa boste dve sv. maši z biljami pri sv. Miklavžu v Bizaviku. Naj v miru počiva!

Odbor čitalničin.

Iz Ljubljane. — Rojstni dan presv. cesarja Franc-Jozefa se je danes obhajal s slovesnimi mašami.

— („Tagblatt“ pred porotniki.) „Kaj li bo danes pri deželni sodnji?“ Tako se je prašal marsikdo, ki je v sredo videl tje romati najviše uradnike c. kr. deželne vlade, več odličnih nemčurjev, pa tudi mnogo Slovencev. Ko je pa stopil v sodnijsko dvorano, videl je tam deželnega glavarja dr. viteza Kalteneggerja, vladnega svétnika grofa Chorinskega, Litijskega okrajnega glavarja viteza Vestenecka, vladnega komisarja viteza Alpi-ja, vladnega zdravstvenega koncipista dr. Keesbacher-ja, dr. Suppana in več družih, pred to gospôdo pa sedeti na klopéh dvanajst priprostih móž iz različnih krajev naše dežele. Kdo bi bil mislil, da imajo danes ti, a ne uni odločilno besedo. Kaj tedaj je bilo? „Tagblatt“, tisti list, ki že več let brez vsega strahovanja, zato pa tudi z neverjetno predrznostjo uganja nesramnosti vsake vrste in napada in popada osebe, kakor da bi stal pod višo protekcijo, je vendar enkrat eno stáknil in ta dan se imel zagovarjati pred ljudsko sodnijo — pred porotniki.

Zakaj je bil tožen, je našim bralcem iz 3. letošnjega lista že znano. Hudo je bil namreč razžalil gospoda Kreča, deželnega tajnika, v treh člankih, češ, da je Silvestrov večer pri požaru v krojaški ulici razgrajal in ljudi hujskal proti ukazom mestne policije, — da je par let prej enako razsajal v Malnarjevi gostilnici v Bledu zato, ker natakár ni znal slovenski in da je ta komaj všel njegovi surovosti, naposled pa ga obrekoval, da ni naredil državne skušnje, da toraj službi svoji ni kos itd. — Kar je bilo v teh člankih nesramnih laži in najgrših psovok nakupičenih, bilo bi žalilo vsakega, če tudi ne bi bil deželen uradnik, kakor gosp. Kreč, ki je že svojemu stanu dolžan, braniti svojo čast zoper take grde javne napade. Zato je tožil „Tagblatt“ zavoljo razžaljenja časti in javnega obrekovanja njegove osebe. Da je „Tagblatt“ čutil, da mu gre za kožo s to tožbo, temu je dokaz to, da je za svoje priče iz-

bral si veliko gospodo, o kateri je mislil, da mora strahšen rešpekt izbuditi pri priprostih porotnikih, med katerimi jih je bilo mnogo kmetiškega stanú; tem — so si menda mislili „Tagblattovci“ — bodo „kmetje“ več verjeli, ko pričam Krečevim nevisokega stanú.

Naj zdaj podamo bralcem kratek posnetek pravde, kakor se je vršila. Sodnije predsednik je bil više deželne sodnije Graške svétnik Heinricher, prisednika pa svétnika pl. Gariboldi in Pesjak. Dr. Mošé je zagovarjal gosp. Kreča, ki je pa tudi sam bil nazoč, zagovornik zatoženca Fr. Spitalerja, vrednika „Tagblattovega“, je bil dr. Suppan. Za porotnike so bili izbrani: gg. Aleš Žgur iz Podrage, Skender Ličan iz Bistrice, Fr. Olivčič iz Brda, Jože Ferjančič iz Goč, Jan. Dekleva iz Vrem, Anton Burgar iz Postojne, Andrej Debevec, Jan. Šunko iz Ljubljane, Tolazi iz Čovca, Peter Marinšek iz Senožeč, France Golob iz zgornjih Bitinj, Janez Benedek iz Ljubljane. Najprvo je bil zaslišán Fr. Spitaler, ki je bil nekđaj profesor na Reki in v Gorici, a zavoljo nenavnega in pohujšljivega življenja prišel ob službo. Zato ga tudi zatožba imenuje „moralčno spridenega človeka“, od katerega je pričakovati razžaljenja časti bližnjega. On je oženjen, ima 500 gold. penzije, pri „Tagblattu“ pa vleče po 1000 gld. na leto. Razžaljivih člankov ni pisal sam, dobil jih je, kakor je rekel, od „velespoštovane osebe“ (hochangesehene Person*), jih prebral in potem dal v tisek, zato izreče z nekakim ponosom, da prevzame vso odgovornost za-nje sam in hoče dokazati, da je resnica, kar je pisano v njih, in da gosp. Kreč zasluži navedene psovke.

Predno se začne dokazovanje, zahteva dr. Suppan, naj se obravnava preloži, zato ker dveh prič ni nazočih, namreč c. k. deželnega predsednika viteza Widmanna in pa trgovca Lasnika, po čegar sporočilih je bil pisan prvi članek. Prvi namreč je vložil dr. Keesbacherjevo spričalo, da ima nahod, drugi pa je šel s strelici v nemški Stuttgart. Dr. Mošé se ustavlja temu zahtevanju, in sodnija sklène, da se ima obravnava vendar le nadaljevati; Lasnik je zarad nenazočnosti obsojen na 10 gold. kazni.

Sedaj se začne dokazovanje tega, kar je „Tagbl.“ trdil. Po prebrani zatožbi se prvi zasliši gosp. Kreč, ki pripoveduje, da je v krojaških ulicah, ko je videl, da so se ljudje z nemškimi besedami odganjali od požara, pa niso ubogali, edino le rekel: „po domače jim povejte, pa bodo šli!“ Na to priskoči trgovec Lasnik, ga zgrabi za suknjo in pokaže mestne straže načelniku gosp. Bertolu. To je bilo vse njegovo „razgrajanje“ in „hujskanje“, potem je šel v kavarno. — Kar se tiče njegovega „razsajanja“ v Bledu, pravi, da je res v Malnerjevo gostilnico šel pit vrček piva, a ko je zapazil, da natakár ne ume slovenski, je svoje začudenje zarad tega izrazilsi naročil si pivo z besedo nemško in potem mirno odšel. Kar se tiče očitanja, da ni naredil državne skušnje, je po spričalih razvidno, da je naredil tri takrat potrebne skušnje, izmed teh eno, ki je enaka oni, katero mu je naložil dež. odbor. — Gospod Kreč je hotel govoriti slovenski, al predsednik temu ugovarja, češ, da zatoženec ne ume slovenski in da se bo zato nemški obravnavalo, vsaj vsak porotnik mora znati nemški. (!!)

Predno se zaslišijo priče, preberó se „Novice“ št. 3. t. l., v katerih je bil ponatisnjen celi nemški prvi „Tagblattov“ članek z dotičnimi opazkami.

Prva priča, gosp. Miha Pakič, popisuje dogodbo v krojaških ulicah prav tako, kakor gosp. Kreč, s

* O svojem času se je mnogo govorilo, da je te članke pisal Dežman.

katerim je s čitalnice šel; on je slišal besede: „po domače jim povejte, pa bodo šli“ — drugoga pa nič; tedaj gosp. Kreč ni mogel razsajati. Isto tako pripoveduje g. Miha Končar, požaren brambovec, ki je tik gosp. Kreča stal. Deželni glavar vitez dr. Kaltenegger je bil tudi pri ognji; njemu je vitez Widmann rekel, da senjegov tajnik (Kreč) „čuda lepo“ vede, a on sam ga ni ne videl ne slišal razgrajati. Priča gosp. Bertolo, mestne straže načelnik, kateremu je bilo isto noč za red skrbeti, pravi, da mu je trgovec Lasnik pokazal g. Kreča, naj ga aretira, češ, da razgraja in ljudi šunta. Na to je on k njemu stopil, al videl, da se Kreč spodobno obnaša. Na vprašanje dr. Mošeta pritrđi, da, ko bi se bil Kreč res tako obnašal, kakor je „Tagblatt“ pisal, bi mu bili mestni stražniki, ki so bili po ulicah nastavljeni, to gotovo naznanili. — Te priče tedaj, dasiravno so bile okoli g. Kreča, ne vedo nič o razsajanji ali hujskavji, pač pa so videle agenta Dobrina hudo ropotati. — Trgovca Lasnika ni bilo pričujočega, ker je šel v Stuttgart na strel, zato se bere njegova izpoved, ki je prav enaka „Tagblattovemu“ članku. Gosp. Kreč ugovarja, da ga je Lasnik menda zato tako surovo napadel, ker ga je hotel osramotiti pred deželnim glavarjem, deželnim predsednikom in drugimi, katere je za njim videl. Deželni predsednik vitez Widmann je izrekel pred sodnikom, da je g. Kreč ropotal menda zato, ker se v Ljubljani še „nemški“ komandira, sploh je njegova izpoved zelo opoprena z izrazi, ki pričajo, da mu Kreč ni „persona grata“. — Grof Chorinsky, deželne vlade svetnik, in pa vitez Vesteneck, ki proti porotnikom obrnjen ponosno pové celi svoj naslov in da je zdaj okrajni glavar v Litiji, trdita, da sta videla in slišala Kreča razsajati in ljudstvo hujskati proti požarni straži in ukazom načelnika mestne policije; vrh tega se jima je zdel Kreč celó pijan, ker se je obnašal tako, kakor se omikanemu in treznemu človeku ne spodobi. Enako priča vitez Alpi, komisar pri c. k. deželni vladi. Gosp. Kreč pravi vsem naravnost v obraz, da to, kar so pravili, ni resnica. Gosp. Koloredo, ki je s Krečem bil v kavarni, pripoveduje, da ta ni mogel biti dalje časa pri ognji ko kakih 5 minut; o razsajanji nič ne vé, pač pa mu je Kreč pravil, kako neotesano ga je Lasnik napadel. Priča dr. Keesbacher je obudil mnogo posmehovanja. Pričati je imel o dogodbi v Bledu med Krečem in natarjem. Al on sam tega ni slišal ne videl, marveč peljaje se z Bleda po železnici je slišal v drugem oddelku vozá pogovarjati se „ljudi, katerih ni poznal“, o omenjeni dogodbi. „Parturiunt montes et nascitur ridiculus mus“, si je vsakdo mislil. Ko je odšel, zahteva dr. Mošé, da bi se brala ona pisma vodij realke na Reki in v Gorici, iz katerih je razvidno, da je zatoženec Spitaler zavoljo nenravnega in pohujšljivega življenja prišel ob službo, ker bili bi tudi Ljubljančani radi izvedeli, kar v Gorici in Reki vrabci po strehah kričijo. Dr. Suppan, njegov zagovornik, se temu vstavlja, in ko sodnija sklene, da se ne bodo brala, naznani dr. Mošé, da si pridruže pritožbo zaradi ničevnosti, rekši, da porotniki morajo vedeti, kacega človeka imajo pred seboj. Bere se potem še stenografični zapisnik one seje deželnega zbora Kranjskega, v kateri je bil Kreč skušnje oproščen, dalje spričala njegova, iz katerih je razvidno, da ima dovolj skušenj in da je „Tagblatt“ ga po krivem napadel.

Dokazovanje je zdaj končano in obravnava za nekoliko preneha, da sodnija sestavi vprašanja, katerih je potem, ko je po dr. Mošetovem zahtevanju bilo pridanih še nekaj o zanemarjanji vredniške dolžnosti, vseh skup 27 v treh vrstah, namreč: 1) je li zatoženec

Kreča dolžil kazni vrednih činov, ga zasmehoval in zasramoval? 2) je li to dokazal? in 3) ali ni zanemarjal svoje vredniške dolžnosti?

Konečno se oglasi g. Kreč še enkrat rekoč, da ni mislil, da mu bo že v viših letih treba iskati pred sodnijo pomoči zoper ljudi, ki mu po časti segajo. Al on je moral tožiti, to je dolžan ne le sebi, ampak tudi svojemu stanu kot uradnik. Njemu se zdi, da mu nasprotniki s takimi napadi po kruhu strežejo. — Za njim prične dr. Mošé svoj govor do porotnikov, v katerem dokazuje, da človeku največ bogastvo je poštenje. Ako kdo vse, premoženje, družino itd. zgubi, pa poštenja ne, ni zgubil veliko. Kdor je pa ob poštenje, on je ob vse! „Tagblatt“ pa je s svojimi nesramnimi članki jemal g. Kreču najdražje, kar ima, jemal mu je vse, namreč poštenje, in to na podlagi natolcevanja in laži, katerih ni mogel dokazati. Podal se je sicer v dokazovanje, al to mu je strašansko spodletelo. Tedaj je dokazano nasprotno, namreč to, da se je gosp. Kreču krivica godila, da je na svoji časti hudo poškodovan in da, če porotniki Spitalerja ne bi obsodili, bil bi obsojen gosp. Kreč, ki bi bil ob svoje poštenje. Hudobno dejanje je dokazano, in najden je tudi storilec v osebi zatoženca Spitalerja, ki je celó z očitnim ponosom obstal, da je članek prej bral in ga dal potem v tisek. Zato pričakuje za gotovo, da bodo porotniki, ki so prisegli, da bodo sodili le po svoji vesti in najboljšem prepričanju, obsodili zatoženca. — Ta govor, katerega smo le ob kratkem posneli, je viden vtisek naredil na porotnike; dr. Mošé pa se je pokazal z njim iskrenega zagovornika pravice, in pridobil si mahoma odlično spoštovanje. Vse drugače je govoril ali marveč „molil“ Spitaler, ki se je vsedel na ogledano in oguljeno politično mrho in že v začetku svojega klobasanja razžalil porotnike, češ, da niso njegove narodnosti in ne njegove politične stranke, toraj se mu ni nadjati nepristranske sodbe. (!) Spletel je dolgo kito obrekovanj Slovencev, zato je na obrazih porotnikov bila brati opravičena nevolja. Zagovornik njegov dr. Suppan sicer ni jezil porotnikov, a dolgočasil jih je s svojimi razlogi in trdil sem ter tje kaj čudne reči, namreč, da po člankih „Tagblattovih“ Kreč nikakor ni žaljen, priimki, kakor „roher Geselle, zu Excessen geneigte Natur, Stänker“ itd. Suppanu niso razžaljive psovke. — Ko je dr. Mošé še kratko pa krepko zavrnil obá in na to še dr. Suppan nekaj odgovoril, je predsednik sodnije porotnikom podal posnem celó obravnave.

Ob desetih zvečer gredó porotniki v odločeno jim sobo posvetovat se, in ko se vrnejo nazaj, bere načelnik njihov, gosp. Andrej Debevec, hišni posestnik v Trnovem v Ljubljani, razsodbo porotnikov, po kateri je zatoženec z 11 glasovi proti enemu spoznan kriv razžaljenja časti, zasmehovanja in obrekovanja g. Kreča; isto tako so porotniki z 11 proti enemu glasu razsodili, da „Tagblatt“ ni dokazal, česar je Kreča dolžil. Oprt na to razsodbo predlaga potem dr. Mošé, da se obsojeni ima kaznovati po postavi.

Obravnava je končana ob eni popolnoči, predsednik sodnije pa naznani, da razsodba se naznani drugi dan ob 7. uri zvečer. To se je zgodilo, pa vkljub skoro enoglasnemu izreku porotnikov v vseh vprašanjih je bil Spitaler obsojen le zaradi zasmehovanja gosp. Kreča na 14 dni zapora z dvema postoma, in da „Tagb.“ zgubi 60 gl. kavcije. Temu dodamo le še nekoliko opazek. Gosp. Aléšovcu, vredniku „Brencljna“, je leta 1871 sodnija pripoznala 2 mesca, „Slovenec“ je zgubil koj prvokrat 200 gold. kavcije. Kako da je bila pri „Tagblattu“ tako milostljiva? Otožencu Spitalerju se je pa š sodba prehuda zdelo, zato je njegov

zagovornik naznanil pritožbo zaradi ničevosti. Dr. Mošé si je pritožbo pridržal. Mnogo bi imeli kritikovati o tem, kako se je vršila obravnava, — kako se je predsednik Heinricher branil slovenščine v obravnavi in kako strašansko je slovenščino trpinčil v branji in govoru, — kako zelo mu je bil Spitaler na srce pri-raščen itd. itd., al nam zadostuje to, da je po poštenih možakih iz vse dežele obsojeno večletno nesramno početje „Tagblattovo“ in njegovih pajdašev. Le nekaj je še, kar nas sili k očitnemu vprašanju in to je: Kakor je iz obravnave razvidno, bila je dvojna vrsta prič v svojih izpovedbah druga drugi strogo nasprotnih kakor noč in dan; vse priče pa so prisegle na svoje izreke, tedaj je ena vrsta prič morala priseči po krivem, — katera?

— (V poslednjih dveh sejah deželnega odbora) je bilo sklenjeno, da se prodaja šolske knjige „latinsko-slovenske vaje“ prof. Žepiča za 1. in 2. gimnazijski razred izroči v Ljubljani bukvarju Kleeru in Blaznikovi tiskarni. Cena obširni trdo vezani knjigi je 2 gold. To šolsko knjigo (prve te vrste v slovenskem jeziku) bodo ravno po tej ceni prodajali tudi bukvarji v Kranji, v Novem mestu, v Celji, v Mariboru, v Ptujih, v Celovcu, v Gorici in v Trstu, ter se imena onih bukvarjev pozneje naznanijo. — Dopis deželnega predsedstva, da je sklep zadnjega deželnega zbora o prikladah na direktne davke in na vžitnino za zemljišno odvezni zaklad za leto 1876 zadobil cesarjevo potrjenje, je bil na znanje vzet. — Na kmetijsko družbo se je obrnil deželni odbor za svet o tem, ali bi se stroški za pokončanje trtne uši in za povračilo škode, ki jo ta mrčes napravi vinorejcem, v smislu §. 19 državne postave od 3. aprila t. l. prevzeli na deželni naklad ali ne.

— „Das ist ja ein gelinder Belagerungszustand für Euch Slovenen“ — nam je rekel v pondeljek neki Nemec na povratku iz Bleda, ko je slišal, da je c. k. deželno predsedstvo Ljubljansko prepovedalo čitalnici in „Sokolu“ sestanek (shod) društev iz sosednih dežel, malo prej pa tudi zabranilo javno nabiro darov za uboge Ercegovince, ki bežijo pred krvoločnim Turkom na zemljo Avstrijsko. — Res prav taka podoba je — mu zavrne Slovenec — in to tem več, če beremo, kako so ravnokar Avstrijski nemci pri „nemškem zaveznem strelu“ slavili veliko Nemčijo ter iz vseh grlov „hoch“ kričali „dem theueren deutschen Vaterlande“, ko je vojvoda Virtenberški strelcev slovesnost končal z besedami: „Sie haben das Wehen des Geistes verstanden, der unser Fest durchzogen, möge dieser Geist ein festes Band sein, das alle deutschen Stämme umschlingt!“ Nad tem „Geistom“ se nihče ne spodtika, ta trdna zveza se ne prepoveduje! In udje konstitucionalnega društva Ljubljanskega tudi so kričali „hoch, hoch das theuere deutsche Vaterland! hoch ein einig Volk von Brüdern!“ Sinovom monarhije Avstrijske pa je prepovedan „sestanek“. — Wie Ihr Slovenen doch kurzichtig seid — kennt ihr denn das alte Sprichwort nicht: „Ja Bauer das ist was anderes?“ — Rekši odide.

— Gosp. profesor Povše je dovršil od ministerstva kmetijstva mu izročeno nalogo in preiskal rodove goveje živine, ki se nahajajo dandanes na Kranjskem, ob enem pa je na prošnjo družbe kmetijske ogledal za rod iz državni podpore po deželi razdeljenih žlahnih juncev in telic. Radostni slišimo, da mu je ta ogled kazal očiten napredek o govedoreji.

— Gosp. profesor Haberlandt, od ministerstva kmetijstva iz Dunaja poslan, da ogleda na Štajarskem, Koroškem in Kranjskem kmetijske in kovaške

šole, je pretekli teden po ogledu grajščine Grm poleg Novega mesta vrnivši se v Ljubljano ogledal tukajšno kovaško in živinozdravniško šolo ter vso njeno napravo z gorko besedo pohvalil.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — Premoženje ranjcega cesarja Ferdinanda, ki se je po oporoki njegovi že izročilo Njemu Velič. cesarju Francu Jožefu, znaša z všteto vrednostjo grajščin, obligacij itd., blizo 30 milijonov gold.

— Ko je nedavno slavni prof. Rokitski se v zanimivem govoru poslovil od učiteljstva svojega, je med drugim se odločno izrekel zoper žensko osvoboditev (emancipacijo), pa tudi ostro grajal postavu nove ère, po kateri mora 70 let star profesor popustiti učiteljstvo, če tudi je še telesno in duševno zmožen za to; rekel je, da še malokedaj je bila tako nerodna postava dana, kakor je ta, po kateri utegne učiteljstvo mnogokrat najboljšo moč zgubiti.

Moravsko. Iz Brna. — Podoba je bila, da se upor tukajšnjih delavcev zoper fabrikante bode mirno poravnal; al temu žalibog ni tako. Veliki fabrikantje ostanejo trdovratni in nočejo delavcem zboljšati plače, zato mnogo njih zapušča Brno; to pa škoduje manjšim fabrikantom.

Hrvaška. Iz Zagreba. — Deželni zbor je sklican na 23. dne t. m. ter bode zdaj trajal le do srede septembra meseca.

Ogersko. — Magjarski vladni časnik piše, da ministerstvo namerava tuje naselnike na Ogersko vabiti in s tem število delavcev in bogastvo dežele pomnožiti. Al veliko vprašanje je, ali bo kak tujec tudi pod ugodnimi pogoji veselje imel naseliti se v deželi, katera hoče vse druge narode potopiti v magjarizem.

Laško. — Liberalci upijejo in zabavljajo strašansko, da so pri volitvah občinskih v nekaterih mestih klerikalci zmagali. No, liberaluhi še v občinskem zastopu ne privoščijo sedežev možem takim, ki niso vere zatajili!

Francosko. Iz Pariza. — Državni zbor je odložil svoje delovanje do 4. novembra, potem ima hitro dovršiti še nekatera dela, in ko bodo ta dokončana, bode zbor razpuščen. Ali bode pač glavno delo tega državnega zbora dolgo življenje imelo?

Turška. Najnovejša poročila so ta, da se je upor vnel zdaj tudi v Bosni. V Ercegovini je na nogah že čez 8000 mož zoper Turke, in ti so bili na več krajih že tepeni. Največa moč je okoli Trebinj, tudi Metković je že v njih rokah. Pri teh je tudi tisti g. Hubmayer, ki je oni mesec podal se iz Ljubljane tje, in sicer je poveljnik topničarstva, ker je bil prej topničarski podčastnik. Prostovoljci deró od vseh krajev skup, Dalmatincev in Črnogorcev je posebno veliko med njimi. Avstrijska vlada je čudno neutralna postala; dovoljuje namreč Turkom, spravljati pri Kleku svoje čete na suho, Dalmatinske meje pa jo zastavila in brani prostovoljcem čez nje. Turška je sklenila 20.000 vojakov poslati na bojišče. Skupno število njene vojne v Carigradu, Šumli in Monastiru ne znaša zdaj več kot 35000 pešcev, 6000 konjikov in 3 topničarske polke, pa se dá pomnožiti na 60.000 mož.

Srbska. — Narod sili na boj in je sprejel kneza s klici: Ne „Natalije“, ampak „batalijo“ bi si bil moral zdaj izvoliti. Dolgo se Srbi knezu ne bodo dali držati, da ne bi pomagali upornikom.